

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історичних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НДПП 11, ВДПП7 Спеціальні історичні дисципліни

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма Історія, Середня освіта
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 032 Історія та археологія, 014 Середня освіта (Історія)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

факультет Історичний

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма «Спеціальні історичні дисципліни» для здобувачів вищої освіти
ОПП Історія спеціальності 032 Історія та археологія, ОПП Середня освіта 014 Середня
освіта (Історія).

Розробник: доцент кафедри історичних дисциплін, кандидат історичних наук,
доцент Волониць В.С.

Робоча програма затверджено на засіданні
кафедри історичних дисциплін

Протокол від «27» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри історичних дисциплін

(підпис) (Романцов В.М.)
(прізвище та ініціали)

© Волониць В.С., 2020 рік

© Волониць В.С., 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни			
		денна форма навчання		заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 03 Гуманітарні науки 01 Освіта (шифр і назва)	Нормативна		Вибіркова	
Модулів – 2	ОПП Історія 032 Історія та археологія Середня освіта 014 Середня освіта. (Історія)	Рік підготовки:			
Змістових модулів – 5		2-й, 3-й		3-й	
Загальна кількість годин - 210		Семестр			
		3-й	4-й	5-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 2	Освітній рівень бакалавр	Лекції			
		30	16	6	
		Практичні, семінарські			
		20	8	4	
		Самостійна робота			
		100	36	80	
Вид контролю:					
		залік	екзамен	залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 74/136/0

для заочної – 10/80/0

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни нормативного курсу «Спеціальні історичні дисципліни» є: надати студентам загальне уявлення про комплекс спеціальних історичних дисциплін, показати їх роль і місце в системі історичної науки.

Основними завданнями вивчення дисципліни нормативного курсу «Спеціальні історичні дисципліни» є:

- а) визначити предмет та завдання, які виконують кожна із спеціальних історичних дисциплін;
- б) проаналізувати найважливіші комплекси джерел, які вони вивчають, та виявити їх специфіку;
- в) окреслити та засвоїти методи й прийоми, що використовуються цими дисциплінами для вивчення джерел;
- г) оволодіти методикою читання старовинних рукописних текстів;

д) ознайомитися із специфікою аналізу джерел, що містять відомості історико-хронологічного та метрологічного характеру за рахунок зіставлення різних систем та переведення дат на сучасну систему літочислення і подання старовинних мір в одиницях метричної системи;

е) з'ясувати можливості та головні напрямки використання даних спеціальних історичних дисциплін в конкретно-історичних дослідженнях.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі – нормативна дисципліна з курсу професійної підготовки.

Передумови для вивчення дисципліни: студенти під час вивчення нового курсу мають можливість актуалізувати вже здобуті знання з вивчених курсів «Історія України». «Історія України доби античності та середніх віків», «Археологія», «Історія Європи доби Античності та Середньовіччя».

У результаті вивчення дисципліни фахівець повинен знати: як адекватно визначити предмет та завдання, які виконує кожна із спеціальних історичних дисциплін; методи й прийоми, що використовуються цими дисциплінами для вивчення джерел; місце знаходження й особливості аналізу емпіричного матеріалу; загальноісторичні й історіографічні сюжети в рамках дисциплін курсу; можливості та головні напрямки використання даних спеціальних історичних дисциплін в конкретно-історичних дослідженнях.

Підготовлений фахівець повинен *уміти:* аналізувати найважливіші комплекси джерел, які вивчаються в рамках СІД, розрізнити їх специфіку та особливості; оволодіти методикою читання старовинних рукописних текстів; аналізувати та використовувати джерела, у яких містяться відомості історико-хронологічного та метрологічного характеру; зіставляти різні системи літочислення та переводити давні дати на сучасний календар; працювати з інформацією, відображеною в генеалогічних древах, таблицях та поколінних розписах; аналізувати зміст гербів та інших джерел символічного характеру.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Спеціальні історичні дисципліни: історична хронологія, сфрагістика, історична метрологія

Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання спеціальних історичних дисциплін.

Тема 2. Історія розвитку хронології.

Тема 3. Сфрагістика як спеціальна історична дисципліна. Предмет, завдання і понятійний апарат сфрагістики.

Тема 4. Предмет метрології поняття і завдання дисципліни.

Змістовий модуль 2. Спеціальні історичні дисципліни: нумізматики, геральдика

Тема 6. Предмет нумізматики. Основні поняття і завдання. Історія розвитку геральдики як науки.

Тема 7. Історія розвитку геральдики як науки

Тема 8. Герботворення в Україні.

Змістовий модуль 3. Історична палеографія. Історична генеалогія. Дипломатика.

Тема 9. Палеографія як спеціальна історична дисципліна.

Тема 10. Палеографія кириличного письма. Тайнопис.

Тема 11. Історична генеалогія.

Тема 12. Дипломатика як спеціальна історична дисципліна

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Спеціальні історичні дисципліни: історична хронологія, сфрагістика, історична метрологія												
Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання спеціальних історичних дисциплін	14	4				10	2	2				
Тема 2. Історія розвитку хронології.	18	4	4			10	4	2	2			
Тема 3. Сфрагістика як спеціальна історична дисципліна.	16	4	2			10	4	2	2			
Тема 4. Розвиток української сфрагістики.	16	4	2			10	1				1	
Тема 5. Історична метрологія	26	4	2			20						
Разом за змістовим модулем 1	90	20	10			60	11	6	4		1	
Змістовний модуль 2. Спеціальні історичні дисципліни: нумізматики, геральдика												
Тема 6. Нумізматики як спеціальна історична дисципліна	18	4	4			10						
Тема 7. Історія розвитку геральдики як науки	16	4	2			10						
Тема 8. Герботворення в Україні	26	2	4			20						
Разом за змістовим модулем 2	60	10	10			40						
Змістовний модуль 3. Історична палеографія. Генеалогія. Дипломатика.												
Тема 9. Палеографія як спеціальна історична дисципліна	12	4	2			6						
Тема 10. Палеографія кириличного письма. Тайнопис	16	4	2			10						

Тема 11. Історична генеалогія	16	4	2			10					
Тема 12. Дипломатика як спеціальна історична дисципліна	16	4	2			10					
Разом за змістовним модулем 3	60	16	8			36					
Усього годин	210	46	28			136					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість годин (заочна форма)
1.	Історія розвитку хронології.	4	2
2.	Сфрагістика як спеціальна історична дисципліна	4	2
3.	Метрологія як спеціальна історична дисципліна	4	
4.	Нумізматика як спеціальна історична дисципліна	4	
5.	Геральдика як спеціальна історична дисципліна.	4	
6.	Палеографія як спеціальна історична дисципліна	4	
7.	Методика генеалогічних досліджень	4	
Разом		28	4

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість годин (заочна форма)
1.	Написати реферат з проблем навчального курсу (виключити з реферування навчальні посібники), проаналізувати зміст наукової публікації (монографії, статті) з обов'язковим представленням авторської концепції.	20	
2.	Датування історичної події (за власним вибором), за допомогою кола сонця та вруцеліта	20	
3.	Перевести на сучасне літочислення дати з арабських джерел, дати за республіканським календарем, визначити індікт року.	20	
4.	Скласти термінологічний нумізматичний та сфрагістичний словники	20	
5.	Проаналізувати найважливіші грошові реформи на Русі, в СРСР та в незалежній Україні	20	
6.	Читання та розбір уставного тексту	6	30
7.	Читання та розбір півуставного тексту	6	20
8.	Читання та розбір скорописного тексту	6	10
9.	Скласти родовід роду	6	10
10.	Скласти родовідний розпис	6	10
11.	Архівна Україніка	6	
Разом		136	80

7. Методи навчання: лекції, (вхідні, узагальнюючі, тематичні); конспектування, доповіді на семінарських заняттях, практичні дослідження, розв'язання творчих завдань

8. Критерії оцінювання.

Форми контролю знань студентів: - поточний; - підсумковий модульний; - семестровий підсумковий (залік, екзамен). Оцінювання знань студентів в університеті здійснюється за 100- баловою шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –А, В, С, D, E, FX, F).

Бали	Критерії оцінювання.
	Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.
	Доповнення виступу. Критерії оцінювання
2	Глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми
1	Виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку
	Суттєві запитання до доповідачів. Критерії оцінювання
2	Запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми
1	Запитання щодо додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.
	Підсумковий модульне оцінювання знань. Критерії
21-25	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей,

	глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
16-20	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
11-15	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
6-10	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1-5	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.

Поточний контроль знань															Залік	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3						
Доповіді на семінарах	конспект	реферат	МКР	Всього за модуль	Доповіді на семінарі	конспект	реферат	МКР	Всього за модуль	Доповіді на семінарі	конспект	реферат	МКР	Всього за модуль		
5	5	5	10	25	5	5	5	10	25	5	5	5	10	25	25	100
Змістовий модуль 4					Змістовий модуль 5										Екзамен	
5	5	5	10	25	5	5	5	10	25						50	100

9. Засоби оцінювання: презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації, стандартизовані тести, екзамен, залік.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота													Підсумковий екзамен	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	50	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

	Оцінка за національною шкалою
--	-------------------------------

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Інструменти обладнання та програмне забезпечення

1. Мультимедійний проектор.
2. Екран
3. Презентація в програмі PowerPoint.
4. Контрольно-тестові програми.

12. Рекомендовані джерела інформації

Література

Базова

1. Бережков Н.Г. Хронология русского летописания. Москва: Наука, 1993.376с.
2. Введение в специальные исторические дисциплины: Уч. пос. / Т.П.Гусарова, О.В.Дмитриева и др. Москва, 1990. 253 с.
3. Введение в специальные исторические дисциплины. Москва : Наука, 1990. 187 с.
4. Каменцева Е.И. История вспомогательных исторических дисциплин: Уч. пос. Москва, 1999. 201 с.
5. Кобрин В.Б., Леонтьева Г.А., Шорин П.А. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьева, П.А.Шорин. Москва, 2004. 412 с.
6. Леонтьева Г.А., Кобрин В.Б., Шорин П.А. Ключи к тайнам Клио. Москва, 2004. 352 с.
7. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Н. Войцехівський (кер. кол. авт.), В.В. Томазов та ін. Київ: Либідь, 2008. С. 444-453.
8. Специальные исторические дисциплины: Уч. Пос / В.А.Замлинский, М.Ф.Дмитренко, Т.А.Балабушевич и др. Киев, 1999.
9. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 2002.
10. Українська генеалогія: теорія, методологія, історія та практика. Матеріали І генеалогічних читань пам'яті Вадима Модзалевського. К., 1996.

Допоміжна

11. Бикерман З. Хронология Древнего мира. Москва : Наука, 2003.
12. Вилинбахов Г.В. Некоторые проблемы соотношения старых и новых вспомогательных исторических дисциплин. *Актуальные проблемы источниковедения и специальных исторических дисциплин*. Москва, 1993.- С.

14-20.

13. Володомонов Н.В. Календарь: Прошлое, настоящее, будущее. Москва : Наука, 1993. 241 с.
14. Гавриленко В.О. Українська сфрагістика. Київ: Наук. думка, 1977.-166с.
15. Губко О. До початків українського друкарства. *Архіви України*. 1969. №3. С. 23-35.
16. Дремчук В.С. Рассказывает геральдика. Москва: Наука, 1997. 251 с.
17. Іщенко Я.О. Сучасний стан муніципальної геральдики в Україні: перші здобутки та невирішені проблеми. *Український історичний журнал*. 2006. № 3. С. 125-136.
18. Каменцева Е. Хронология. Москва, 1997. 201 с.
19. Каменцева Е., Устюгов Н. Русская метрология. Москва, 2005. 301 с.
20. Карский Е.Ф. Славяно-кирилловская палеография. Москва : Наука, 1979.
21. Комаровский Е. Геральдическая мозаика. Как все начиналось. *Зеркало недели*. 2005. №19/25 марта (№10). С. 21-30.
22. Куратов А. Историческая метрология. Архангельск, 1998. 251 с..
23. Лакиер А.Б. Русская геральдика. Москва : Наука, 1990. 230 с.
24. Леонтьева Г. А. Палеография. Москва, 2004. 304 с.
25. Муравьев А.В. Палеография: Уч. пособие. Москва : МГУ, 1997.130 с.
26. Николаева А.Т. Русская палеография . МГИАИ, 2000.- 95 с.
27. Панченко В. Міська геральдика Бойківщини. *Науковий світ*. 2005. №1. С. 22-23:
28. Пирко В.А. Русская палеография. Уч. пособие. ТС.: Вища школа, 1998. 115с.
29. Приселков М.Г. Курс общей палеографии. Москва, 1998. 257 с.
30. Пронштейн А.П. Использование вспомогательных исторических дисциплин при работе над историческими источниками. Москва, 1992. 362 с.
31. Римский С.В. Вспомогательные исторические дисциплины. Москва : Высшая школа, 2006. 110 с.
32. Румянцева В. В. Эмблемы земель и гербы городов Левобережной Украины периода феодализма. Київ: Наук. думка, 1996. 263с.
33. Сокирко О.Г. Українська кирилична палеографія XI – XVIII ст.: навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей. Київ : Видавець Олег Філюк «КНТ», 2016. 144 с., іл.
34. Специальные исторические дисциплины. Київ, 1992.
35. Стрельский В.Й. Геральдика и сфрагистика в научной работе историка. *Вопросы архивоведения*. 1993. № 2. С. 20- 35.
36. Титаренко П. Історія календаря в Росії і на Україні в зв'язку з загальною історією календарів. Київ, 1972.
37. Щепкин Н.В. Русская палеография. Уч. пособие. Москва: Наука, 1967. 224 с.
38. Янин В.Л. Актовые печати Древней Руси X-XV вв. Москва: Наука, 1970. 425 с.

